

BOSHLANG'ICH SINIF TARBIYA DARSLARIDA MA'NAViy-AXLOQiy MADANIYATLILIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH SHAKL VA USULLARI

Zokirova Ma'suma Qahramon qizi
Namangan davlat pedagogika instituti
Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
Mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada tarbiya darslarida ma'naviy-axloqiy madaniyatlilik kompetensiyasini rivojlantirish shakl va usullari haqida fikr yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *tarbiya, ma'naviy tarbiya, axloq, axloqiy tarbiya, metod, tarbiya mazmuni, pedagogik malaka.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются методы развития компетенции морально-этической культуры на учебных занятиях.*

Ключевые слова: *образование, нравственное воспитание, этика, нравственное воспитание, метод, содержание образования, педагогическая квалификация.*

Abstract: *This article discusses the methods of developing the competence of moral and ethical culture in education classes.*

Keywords: *education, moral education, ethics, moral education, method, content of education, pedagogical qualification.*

Prezidentimiz Sh.M.Miromonovich ta'kidlaganlaridek: —Ta'lim-tarbiya sohasida zamonaviy va oqilona tizim yaratish, o'qitish metodlari, ta'lim standartlari, darslik va o'quv qo'llanmalarini yangilash zarur. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarni ma'naviy tarbiyalash bo'yicha asosiy yo'nalishlarni belgilash; — o'quvchilarda Vatanga sadoqat, mehr-oqibatlilik, mas'uliyatlilik, axloqiy tarbiya kabi muhim fazilatlarni bolalikdan boshlab bosqichma-bosqich shakllantirish;

IO_zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31-dekabrda —Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chor tadbirlari to'g'risidagi 1059-sonli qarori

– uzluksiz ma'naviy tarbiyani amalga oshirishda ota-ona, tarbiyachi, o'qituvchi, uzluksiz ta'lim muassasalari va mahalla jamoatchiligining o'zaro samarali hamkorlik mexanizmini ishlab chiqish va hayotga joriy etish; – aholining farzand tarbiyasi bo'yicha bilimlarini, pedagogik madaniyatini oshirish, fuqarolarni uzluksiz ma'naviy tarbiyaning jahon tajribasida sinovdan o'tgan samarali pedagogik texnologiyalari, usullari va amalga oshirish shakllari bilan muntazam tanishtirib borish; – ommaviy axborot vositalari, shu jumladan, Internet jahon axborot tarmog'i orqali tarqatilayotgan g'arazli axborotlar, odob-axloqini yemiruvchi illatlar, o'quvchilarni zalolatga boshlovchi buzg'unchi g'oyalarga qarshi sog'lom dunyoqarashni shakllantirish; – uzluksiz ma'naviy tarbiyani tashkil etishda davlat tashkilotlari, fuqarolik jamiyati institutlari, ommaviy axborot vositalari va xususiy sektorning

hamkorligini samarali yo_lga qo_yish kabi bevosita ijtimoiy kompetensiyalar bilan bog_liq vazifalar belgilab berildi.

Boshlang_ich sinf tarbiya darslarida ushbu kompetensiyalarni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Quyida tarbiya darsligi misolida bir qator metodlarni ko_rib chiqamiz:

Tarbiya darslarida ma'naviy-axloqiy madaniyatlik kompetensiyasini rivojlantirish metodlari

T/r	Ma'naviy-axloqiy madaniyatlik kompetensiyasi mezonlari	Darslikdagi mavzular	Qo'llanilgan metodlar
1	Jamoat joylarida o'zini tutish	Jamoat transportida	Klaster
2	Ahilik	Men va mening sinfdosh do'stlarim	"To'g'ri-noto'g'ri" metodi
3	Oqibat	Mehr-oqibat nima?	Muammoli vaziyat savol-javob klaster
4	Halollik	Halollik nima?	Muammoli vaziyat savol-javob
5	Hurmat	Hurmat va xushmuomalilik	Savol-javob mantiqiy krossvord
6	Samimiylik mehribonlik	Mehmondo'stlik	"To'g'ri-noto'g'ri" metodi
7	Mehnatsevarlik	Bir-birimizga yordam beramiz	Ko'rgazmalilik metodi
8	Ijtimoiy madaniyat	Bizga telefon, televizor, kompyuter nima uchun kerak?	Klaster, savol-javob
9	Hurmat, jamoat joylarida o'zini tutish	Jamoat joylarida bo'lish odobi	"To'g'ri-noto'g'ri" metodi, savol-javob
10	Ma'naviy tarbiya	Kitob-eng yaxshi do'stimiz	Muammoli vaziyat savol-javob klaster

Shu bilan bir qatorda, tarbiya darsligida keltirilgan ayrim mavzular tahlilini ko_rib chiqish mumkin:

Yuqorida ko_{rgazmalilik} metodi asosida o_{quvchilarga} jamoat transportida yurish odobini o_{rgatiladi}. Rasm orqali o_{quvchilar} jamoat transportida harakatlanishda qanday qoidalarga amal qilishni, kattalarga joy berish, avtobus ichida to_{qolon} qilmaslik kabilarni o_{rganishadi}. Rasmda 4ta vaziyat keltirilgan:

Avtobus ichida bolalar urishyapti.

Bola kattalarga joy beryapti.

D.Bola kattalarga joy bermasdan, uxlab ketyapti.

E. Qiz avtobusga qog_{oz} tashlab,uni iflos qilyapti.

Bunda o_{qituvchi} 4 ta vaziyatni o_{quvchilarga} tushuntirib,qaysi vaziyat to_{g_ri} yoki noto_{g_ri} ekanligini bolalardan so_{rashi} va bolalar har bir vaziyat yuzasidan o_{zining} fikr-mulohazalarini bildirishi kerak. So_{ng} esa, o_{qituvchi} umumiy xulosalab, bolalarga jamoat transportida yurish haqida tushuntirib beradi. Bu metod orqali ularda jamoat transportida yurish odobi, kattalarni hurmat qilish, atrof-muhitga ehtiyotkorona munosabatda bo_{lish} kabi kompetensiyalar rivojlanadi.

O_{quvchilarda} do_{stlik-o_{rtoqlik}} tushunchasini rivojlantirishda yuqoridagi vaziyat haqida savol tashlanadi:

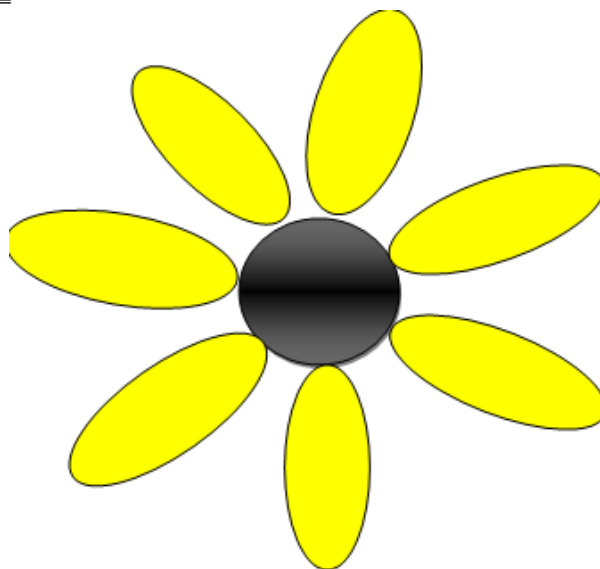
1. Rasmda kimlarni ko_{ryapsiz}?
2. Uy vazifasini bajarishda do_{stingizga} yordam berasizmi?
3. Sizningcha, yordam berish to_{g_{rimi}}?

Shu kabi savollar orqali o_{quvchilardagi} bir –biriga o_{zaro} hurmat, yordam, do_{stlik} fazilatlarini rivojlantiriladi.

—Kungaboqar_{metodi}

O_{quvchilar} 4-5 kishidan iborat guruhlariga bo_{linadi}. O_{qituvchi} fanning mavzusidan kelib chiqib, o_{rta} bitta muammoni tashlaydi. Har bir guruh kungaboqar yasab, uning markaziga doira joylashtirib, barglar yopishtiradi. Mavzuga qarab, doiraga har bir guruhga yoki umumiy bitta muammo yozilib, doskaga yopishtiriladi. Ajratilgan vaqt ichida guruhlar birgalikda fikrlarini bargga yozib, uni o_{sha} guruh muammosi yozilgan gulga joylashtirib qo_{yadilar}. Bu uslubdan o_{tilgan} mavzuni tushuntirish, uni mustahkamlash va takrorlash hamda o_{quvchilar} egallagan bilimlarni aniqlashda foydalanish mumkin.

Masalan, haqiqiy do_{stlik} nima? kabi.

Boshlang_{ich} sinf o_{quvchilarida} ma_{naviy-axloqiy} madaniyatlilik kompetensiyasini rivojlantirish muhim vazifadir. Tarbiya metodlarini to_{g_{ri}} tanlash esa tarbiya vazifalarini ijobiy hal qilishda o_{quvchilarning} o_{zini-o_{zi}} tarbiyalash faolligini oshirishga yordam beradi. Tabiiya metodlari o_{quvchi} shaxsini har tomonlama kamol toptirish maqsadi bilan belgilanadi va tarbiya jarayoniga taalluqli ko_{pgina} tarbiyaviy ta_{sirlarni} o_z ichiga oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Kamoldinov M., Vaxobjonov B. Innovatsion pedagogik texnologiya asoslari, savollar, javoblar. –T.: «Talqin», -17-18-betlar.
2. Крутецкий.В.А. «Педагогик психология асослари». – Т.: Ўқитувчи.1976 й.
3. Mamadjanova N. A.Boshlang_{ich} sinf ingliz tili ta_{limi} jarayonida o_{quvchilarda} ma_{naviy-axloqiy} madaniyatlilik malakalarini shakllantirish metodikasi: ped. fanl. b. falsafa doktori (PhD) diss. Avtoreferati – N., 2022.51 b.

4. Saidaxmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. —Toshkentl, —Moliyal 2003y 172-bet.
5. Shermuhamedova S. va boshqalar. Tarbiya. Umumiy oʻrta maktablarning 2-sinf oʻquvchilari uchun darslik. –T.: «Oʻzbekiston» NMIU, 2022.
6. www.lex.uz